

шляхом розвитку господарств населення може бути створення і розвиток на їх основі малих суб'єктів господарювання, які зможуть ефективно працювати за таких умов спеціалізації на виробництві трудомістких видів продукції, де чинник концентрації не має вирішального значення; об'єднуватися між собою, створювати спілки, кооперативи; інтегруватися із іншими господарськими формуваннями. Звичайно, це потребує додаткових зусиль і з боку держави, для цього має бути створена низка умов з метою забезпечення ефективного функціонування таких господарських утворень: мережа агрохімічного, зоотехнічного, ветеринарного і агросервісного обслуговування, надання консультацій з різних питань щодо ведення сільськогосподарського виробництва, закупівлі та реалізації продукції тощо.

Серед проблем подальшого розвитку аграрних підприємств потребує опрацювання система оціночних показників, за допомогою яких можливо об'єктивно охарактеризувати ступінь життєздатності та соціально-економічної ефективності окремих форм господарювання.

Для забезпечення ефективного функціонування аграрних підприємств мають отримати подальший розвиток елементи правового супроводу з питань приватної власності, земельних відносин, ринку землі тощо.

Висновки. Викладене лише окреслює ті проблеми, від вирішення яких залежить ефективність функціонування національного продовольчого ринку та отримання власних економічних вигод аграрними підприємствами. Подальші наукові розвідки мають бути спрямованими на дослідження систем управління, оптимізацію відповідних механізмів аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Осташко Т.О. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ: монографія / Т. О. Осташко, Л. Ю. Волощенко, Г. В. Ленінова. – К.: НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, 2010. – 208 с.

2. Павлов О. І. Сталій розвиток та безпека агропродовольчої сфери України в умовах глобалізаційних викликів: монографія / О. І. Павлов та ін.; за ред. О. І. Павлова. – Одеса: Астропринт, 2012. – 760 с.

Рецензент – д.е.н., професор Макаренко П.М.

УДК 338.436

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

***Березіна Л.М., д.е.н., професор
Полтавська державна аграрна академія***

Розглядаються питання пошуку шляхів та резервів формування ефективних економічних відносин та дослідження їх впливу на забезпечення сталого розвитку підприємств АПК.

Ключові слова: *ефективність, сталий розвиток, економічна безпека, підприємства АПК, економічні відносини.*

Постановка проблеми. Подальший розвиток національного споживчого ринку зумовлює необхідність дотримання певних принципів економічних

відносин між усіма його суб'єктами, серед яких підприємства АПК відіграють вагомую роль, що є важливою запорукою забезпечення їх сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування сталого розвитку підприємств АПК достатньо широко висвітлені у наукових публікаціях. Серед них заслуговують на увагу праці Гончарова В.М., Єрмакова О.Ю., Крисального О.В., Макаренка П.М., Михайлової Л.І., Рабштини В.М., Саблука П.Т., Сахацького М.П., Ткаченко В.Г., Ходаківського Є.І. та ін. Окремі аспекти розвитку відносин між підприємствами розглядалися також у наукових розвідках зарубіжних дослідників, а саме: Дж. Кейнса, Ф. Котлера, Штефана фон Крамон-Таубаделя, Р. Харрода, Л. Штріве та ін. Разом з тим, питання забезпечення ефективності економічних відносин, їх впливу на формування сталого розвитку підприємств АПК ще не знайшли достатнього відображення.

Постановка завдання. Основним завданням статті є пошук шляхів та резервів формування ефективних економічних відносин та дослідження їх впливу на забезпечення сталого розвитку підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення ефективного функціонування підприємств аграрного сектору економіки, як і підприємств інших сфер та галузей національної економіки, регулюється трьома механізмами: господарською діяльністю суб'єктів ринку на рівні первинної ланки економіки; спонтанне ринкове регулювання економічних відносин; свідоме регулювання агропродовольчої сфери державою.

На рівні господарської діяльності підприємств АПК усі організаційно-економічні питання вирішуються усвідомлено, обґрунтовуються, ухвалюються відповідні рішення та програми. За умов ринкового господарювання власник вільний у виборі сфери та місця діяльності, техніки і технології виробництва, постачальників засобів виробництва, місця та часу реалізації, форм організації й оплати праці, способів і цілей розпорядження отриманим доходом після сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Таким чином, свідомою організація господарської діяльності на рівні підприємств АПК має плановий характер. Регулювання господарської діяльності відбувається з використанням низки методів та адміністративних розпоряджень.

Досвід країн світу, споживчий ринок яких забезпечується товарними ресурсами переважно за рахунок внутрішніх джерел, переконує, що формування ефективного ринку, у першу чергу, продовольчого, потребує тривалого часу та адекватного впливу і втручання держави – державного регулювання [1]. Зауважимо, що, за умови конкуренції ефективність функціонування аграрних підприємств як основи АПК, їхньої конкурентоздатності, стабільності соціальної сфери значною мірою зумовлені саме рівнем державного регулювання, його спрямованістю. Вибір економічних методів управління зумовлений низкою об'єктивних чинників – різноманітністю біокліматичних умов, сезонністю, розривом між часом виробництва і робочим періодом; необхідністю упередження ризиків функціонування; взаємодією попиту і пропозиції споживчого ринку; рівнем монополізації ресурсозабезпечуючих та перероб-

них сфер; інвестиційною привабливістю; особливостями формування соціальної інфраструктури сільських поселень тощо.

Розглядаючи проблеми забезпечення сталого розвитку підприємств АПК, спробуємо підсумувати найбільш вагомі ознаки, на які слід звернути увагу при формуванні організаційно-економічних відносин згаданих суб'єктів з іншими партнерами на ринку.

Так, в умовах конкуренції маємо поліморфічність (змішаність) форм власності і господарювання, що найбільш повною мірою відбиває сучасний рівень розвитку продуктивних сил, коли кожна форма власності і господарювання знаходять власну найбільш прийнятну нішу в економіці, де найповніше реалізуються переваги суб'єктів ринку і певною мірою нейтралізуються негативні моменти.

На жаль, у механізмах функціонування підприємств часто просто забувають про необхідність поєднання соціального і господарського аспектів. Досвід країн світу переконує, що ринок забезпечує високу ефективність виробництва продукції, а це створює можливості для держави формувати ефективні соціальні програми і активно їх реалізовувати. Отже, сучасні системи економічного розвитку є соціально орієнтованими, що свідомо забезпечується державою та іншими інституціональними структурами суспільства [2]. Роль таких інституціональних структур у житті сучасного суспільства набуває дедалі вагомішого значення. Без них будь-які суб'єкти національної економіки не спроможні до саморозвитку, економічного зростання, формування і накопичення конкурентних переваг. Відомо, що коли індивідуальні інтереси членів суспільства поєднані у структурні утворення, то належність до них наділяє їх певним статусом з відповідними правами й обов'язками. При цьому адміністративна підпорядкованість не є гальмом розвитку, а забезпечує ефективність господарювання та відтворення продукту.

Умови сьогодення зумовлюють необхідність посилення свідомого регулювання та управління на рівні як підприємств, так і національної економіки, розширення державного впливу на економічні процеси і явища, інтернаціоналізації господарських зв'язків між країнами Європи і світу.

Саме формування та розвиток організаційно-економічних зв'язків підприємств АПК може забезпечити їх сталий розвиток, усуне занадто надмірну залежність національного споживчого ринку від виробників з інших країн. За таких умов у конкурентній боротьбі зростає значення репутації виробника, його здатності забезпечити гнучкість і маневреність виробництва. Набувають поширення довготривалі економічні зв'язки між суб'єктами ринку як партнерами.

Саме з огляду на розглянуті аспекти варто визначати і стратегію подальшого функціонування підприємств АПК як запоруку їх сталого розвитку.

Варто констатувати, що розвиток пріоритетної для України галузі – аграрної сфери – здійснюється не лише без певного перспективного плану, але навіть і без загальної концепції, що створює можливості для довільних інтерпретацій на рівні будь-якого підприємства змісту окремих урядових реформ та заходів, що унеможливорює оцінку їхньої результативності. Відсутність належного теоретичного забезпечення реформ не дає змоги об'єктивно оцінити

численні пропозиції та програми щодо ефективності їх практичної реалізації. Отже, можемо стверджувати, що фактично реформи здійснюються шляхом експерименту, методом спроб і помилок. Як наслідок, реалізація окремих заходів перетворюється у самоціль, а сама реформа набуває лише директивного характеру з централізовано визначеними темпами, масштабами та формами змін у системі економічних відносин.

Ні теоретики, ні практики не заперечують, що наявність чіткої урядової стратегії розвитку є найбільш вагомим підґрунтям забезпечення ефективності кінцевих результатів. Без належного обґрунтування такої стратегії сподіватися на соціально-економічний ефект безпідставно. Стосовно підприємств АПК, такою стратегією має стати агропродовольча доктрина як концепція аграрної політики держави. Саме вона має стати базовим документом, на основі якого буде здійснюватися подальша робота щодо організації розвитку усіх складових елементів інфраструктури споживчого ринку.

Державне регулювання економічних відносин на споживчому ринку України має певні проблеми, останні двадцять років не накопичили досвіду ефективного використання механізмів регулювання, які мають ґрунтуватися на принципах добровільності і зацікавленості усіх учасників таких відносин. Відсутність системності, комплексності заходів, необґрунтованість у прийнятті рішень суттєво зменшують ефективність регулювання. Процеси державного регулювання національного споживчого ринку значно гальмуються нестабільністю економічної ситуації, що обмежує можливості і масштаби підтримки державою суб'єктів АПК.

Масштаби державного регулювання залежать від рівня економічного і соціального розвитку підприємств АПК, збалансованості попиту і пропозиції на споживчому ринку. Нині часто наголошується, що для України доцільним є запозичення та впровадження на національних теренах світового досвіду регулювання діяльності підприємств АПК у наступних аспектах: бюджетна підтримка господарської діяльності; гнучкість оподаткування для виробників продовольства; забезпечення ефективності антимонопольної політики; підготовка кадрів, розвиток фундаментальних і прикладних наукових досліджень; розширення переліку соціальних гарантій тощо.

Стосовно ресурсного забезпечення товаровиробників аграрної сфери та інших суб'єктів АПК, в умовах розвитку конкуренції варто передбачити підтримку щодо відтворення і подальшого розвитку техніко-технологічної бази, комплексної механізації та автоматизації технологічних процесів, відновлення і збереження родючості ґрунтів тощо. Такі заходи мають бути реалізованими у процесі формування і здійснення єдиної державної технічної політики, створення умов для ефективного функціонування ресурсних ринків підприємств АПК.

Безперечно, що ринкові принципи господарювання варто вважати значними досягненнями в історії розвитку людської цивілізації. Вони пройшли випробування часом і довели власну економічну ефективність. Разом з тим, не варто забувати, що і ринковій економіці притаманна низка проблем, основними з яких є: циклічний розвиток виробництва, що зумовлює періодичні

кризи; зростання безробіття; наявність значного соціального диспаритету; значна частка монополізації в економіці тощо. Певною мірою зазначені негативні моменти економічних відносин блокуються і самоликвідуються ринковим механізмом, за досягнення балансу інтересів усіх учасників ринку.

Висновки. Запровадження світових принципів формування економічних відносин, формування відповідних умов і можливостей, сприятимуть ефективному функціонуванню споживчого ринку України, забезпечать сталий розвиток підприємств АПК. Подальші розвідки у цьому напрямку мають торкатися проблем забезпечення соціального комфорту сільських поселень.

Список використаних джерел:

1. Барвіненко В. Д. Розвиток продовольчого ринку в Україні: теоретичні засади, методологічні підходи, механізми та інструменти державного регулювання: монографія / В.Д. Барвіненко. – К.: Дніпро, 2014. – 287 с.

2. Захарченко В. І. Розвиток стратегічних підходів до управління підприємством у нестабільних умовах: колект. моногр. / за ред. В.І. Захарченко. – Одеса; Донецьк: Ноулідж, 2014. – 187 с.

Рецензент – д.е.н., професор Макаренко П.М.

УДК 339.13.017

**ДОСЛІДЖЕННЯ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ ЦУКРУ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**

***Буряк Р. І., д.е.н., доцент, професор кафедри; Лазаренко В.І.
Національний університет біоресурсів і природокористування України;
Добрівський В. Г., к.с.-г.н., викладач
ВП НУБіП України «Боярський коледж екології і природних ресурсів»***

Здійснено діагностику кон'юнктури світового ринку цукру, проаналізовано стан функціонування вітчизняного ринку цукру. Встановлено, що в даний час 80% цукру від світового обсягу виготовляють з цукрової тростини, а 20% – з цукрових буряків, загалом цукор виробляють понад 120 країн світу. За даними фахівців USDA у 2014 році споживання цукру у світі становило 172,67 млн. тонн; найбільше цукру, а саме 16% від світового обсягу, споживається в Китаї. Результати досліджень свідчать, що за підсумками 2013-2014 маркетингового року обсяг виробництва цукру в Україні досягнув 1,485 млн. тонн, а у 2014-2015 маркетинговому році фактичний обсяг виробництва цукру збільшився і склав 2,081 млн. тонн.

Ключові слова: *бурякоцукровий підкомплекс, цукор, кон'юнктура ринку, вітчизняний ринок цукру, світовий ринок цукру, цукрова галузь, біоетанол.*

Постановка проблеми. За умов посилення глобалізаційних процесів у світовій економіці, неспівпадіння темпів розвитку виробництва і споживання та різноманіття природних умов – одна із пріоритетних цілей розвитку суспільства – забезпечення продовольчої безпеки, передусім стратегічно важливими видами продукції. До переліку цієї продукції за світовими стандартами належить і цукор. Загальною світовою тенденцією розвитку ринку цукру впродовж двох останніх десятиріч є перевищення темпів споживання цукру над його виробництвом. За даними Міжнародної цукрової асоціації